MEDICINSKA FAKULTETEN
Lunds universitet

Institutionen för hälsa, vård och samhälle
Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

En undersökning om hur flyktingkvinnor och kvinnor med familjeanknytning upplever sina aktiviteter i det nya landet.

Författare: Carolina De Maio
Caroline Åberg Palmai

Handledare: Ragnhild Cederlund

Januari 2010

Kandidatuppsats
Adress: Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi, Box 157, S-221 00 Lund

MEDICINSKA FAKULTETEN
Lunds universitet

Institutionen för hälsa, vård och samhälle
Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

2010-01-11

En undersökning om hur flyktingkvinnor och kvinnor mer familjeanknytning upplever sina aktiviteter i det nya landet.

Carolina De Maio & Caroline Åberg Palmai

Abstrakt

Att emigrera till Sverige som flykting eller med familjeanknytning kan innebära en anpassning till en annorlunda kultur. Annorlunda normer, lagar och regler kan vara en faktor för att bli berövad utrymme för att utföra de aktiviteter som varit meningsfulla i ursprungslandet. Syftet med studien var att undersöka hur flyktingkvinnor och kvinnor mer familjeanknytning upplever sina aktiviteter i det nya landet. Undersökningsgruppen bestod av 6 kvinnor från olika bakgrund och som kom från olika länder. Kvinnorna intervjuades genom en semi-strukturerad intervjuteknik på en, för dem, välkänd plats. Resultatet av studien visade att flytten till ett nytt land kunde, vad gäller möjligheten att utföra meningsfulla aktiviteter, antingen vara gynnande eller hämmande.

Nyckelord: Aktiviteter, flykting, familjeanknytning, kvinnor, aktivitetsberövande.

Kandidatuppsats
Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi, Box 157, S-221 00 Lund

Innehållsförteckning

1. Bakgrund 1
   1.1 Anpassning till den nya kulturen 1
   1.2 Aktivitet 2
2. Syfte 4
3. Metod 4
   3.1 Urval 5
   3.2 Datainsamling 5
   3.3 Procedur 6
   3.4 Databearbetning 7
   3.4 Etiska överväganden 8
4. Resultat 8
   4.1 Kulturella faktorer 8
      4.1.1 Frihet 8
      4.1.2 Tid 9
   4.2 Samhällsstrukturer 10
      4.2.1 Utbildning/arbete 10
      4.2.2 Boende 10
5. Diskussion 12
   5.1 Metoddiskussion 12
   5.2 Resultatdiskussion 13

Slutsats 16
Referenser 17

1. Bakgrund

Konflikter, krig, politiska konsekvenser och miljöförstöringar är några bidragande faktorer för att människor tvingas att fly från sitt hemland. En flykting är i regel en person som har lämnat sitt hemland och inte kan återvända dit på grund av fruktan för förföljelse på grund av: ras, nationalitet, tillhörande en viss samhällsgrupp, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning. Förföljelsen kan komma från hemlandets myndigheter, men det kan också vara så att myndigheterna inte kan ge trygghet mot förföljelse från enskilda personer. En flykting kan även vara en person som tvingats lämna sitt hemland på grund av internationella väpnade konflikter (krig) eller icke-internationella väpnade konflikter (inbördeskrig). (Migrationsverket, 2008 & Nationalencyklopedin, 2009). Migrationsverket definierar begreppet familjeanknytning som familjeband som den sökande hänvisar till vid sökande av uppehållstillstånd. Det kan vara äkta makar, sambos, någon du planerar att gifta dig med, föräldrar samt sitt barn.

1.1 Anpassning till den nya kulturen

Att komma som flykting till ett nytt land innebär en anpassning till en ny kultur med annorlunda normer, lagar och regler (Kristal-Andersson, 2001). Flyktingar kan vara mycket företagsamma för att socialisera sig i ett nytt land. För att minska risken för marginalisering bör först och främst värdlandets språk inläras men det bör även skapas en förståelse för sociala normer och kulturella värden i värdlandet (Hack-Polay, 2009). Faktorer som kan påverka hur en person förstår och tacklar migrationsprocessen är ålder, kön, utbildningsnivå, yrkesbakgrund samt vilken etnisk grupp man tillhör. Mycket hög- respektive låg utbildning kan medföra svårare möjligheter att få ett passande och tillfredsställande arbete. Personer som känner stor stolthet för sin kultur kan uppleva svårigheter att acklimatisera sig medan de som istället vill fly den egna kulturen har lättare att anpassa sig till det nya landet. Om flytten är framtvingad är risken stor att individer med hög behörighetsnivå kan hamna på enklare arbeten som kan ha till följd att

självförtroendet sjunker (Bhugra, 2004). Enligt Hack-Polay (2009) är det en känsla av tillhörighet och värdighet att tillhöra en social kontext som kan inkludera familj, släkt och vänner. Många flyktingar kommer från en kultur där familjen spelar en stor roll och att tvingas lämna det sociala nätverket representerar en viktig förlust och kan inverka på välbefinnandet (Abrahamsson, Karjalainen & Knutsson, 2005; Hack-Polay, 2009). De som migrerar från samhällen där det sociala spelar en stor roll till ett individinriktat samhälle kan uppleva svårigheter att anpassa sig vilket även bottnar i att förväntningar från både den nya kulturen och ursprungslandet kan vara svåra att förena (Bhugra, 2004).

1.2 Aktivitet

Flyktingar är tvingade att söka asyl i länder där de är berövade möjligheter till meningsfulla aktiviteter (Steindl, Winding & Runge, 2008). Arbete, försörjning samt självständigt val av boende är alla aspekter som kontrolleras av en utomstående, i de flesta fall av myndigheter i det nya hemlandet. Att inte ha kontroll över detta ger en begränsning i möjligheten till utförandet av meningsfulla aktiviteter (Hunt, 2008). Aktivitet innebär en viktig del av det mänskliga beteendet. Aktivitet är allt vi gör och ger oss en uppfattning om vem vi är och vad vi tycker om oss själva (Christiansen & Baum, 2005). Christiansen & Baum (2005) definierar aktivitet som att ägna sig åt sysslor, uppgifter och roller i syfte att sysselsätta sig produktivt och att bibehålla sitt jag i omgivningen samt i avkopplande, underhållande och kreativt syfte det vill säga aktiviteter som människor ägnar sig åt för att upprätthålla sina roller. Inom arbetsterapi finns grundantaganden som menar att drivkraften till att utföra aktiviteter grundar sig i att människan har ett begär av att göra saker, att upptäcka, att använda sin kapacitet samt att uppleva att de resurser och den kompetens som krävs finns att tillgå hos en själv. Människan utvecklas genom aktiviteter som är praktiska, produktiva samt lekfulla (Kielhofner, 2004). Enligt Förbundet Sveriges arbetsterapeuter [FSA] (2005) är människan av naturen aktiv och aktivitet inverkar på människans utveckling och hälsa. För att uppnå hälsa krävs en balans mellan egenvård, fritid, arbete och vila. Aktivitet är medlet för att uppnå denna balans samt att bibehålla fysisk och psykisk hälsa (Wilcock et al, 1997). Då aktivitet ses som en viktig del av det mänskliga beteendet kan personer som

inte får möjlighet till eller kan utöva olika aktiviteter uppleva en försämrat välbefinnande (Kielhofner, 2004). Som tidigare nämnts har människan ett behov av att vara aktiv, detta menar Kielhofner (2004) tillgodoses genom att utföra och sysselsätta sig med aktiviteter som är meningsfulla. Enligt Whalley Hammell (2004) ger meningsfulla aktiviteter en känsla av syfte och värde i livet. Den upplevda meningen i aktivitet grundar sig på sociokulturella normer och värderingar, den faktiska upplevelsen av själva aktiviteten samt individens bakgrund (Kielhofner, 2004). En persons självkännedom och relation till omvärlden påverkas i stort av deltagandet i aktiviteter under hela livsspannet. Dessa aktiviteter formas av värderingar, kultur, föreskrifter samt det ekonomiska tillståndet i det samhällen där personen i fråga lever (Whiteford, 2004). Vad kan då hända när människor blir berövade på att utföra aktiviteter som är meningsfulla för dem?

Fokus för denna uppsats ligger hos flyktingkvinnor och kvinnor som lämnat sitt ursprungsland och fått status familjeanknytning i det nya landet, i detta fall Sverige. Whiteford (2004) menar att flyktingar, på grund av den situation de befinner sig i, ofta erfar en ihållande begränsning att kunna delta i bekanta aktiviteter som annars hade bidragit med struktur, mening och sammanhang i vardagen. Aktivitetsberövande är brist på aktivitetsmöjligheter på grund av vissa personliga eller miljömässiga karaktärsdrag (Christiansen & Baum, 2004). Språkbarriärer, ekonomiska skillnader, sociala och kulturella skillnader är några bidragande faktorer till utanförskap och i sin tur aktivitetsberövande. Aktivitetsberövande beskriver ett tillstånd där personer eller grupper fråntas möjligheten att utföra meningsfulla eller nödvändiga aktiviteter. Det som utgör hindret är ihållande yttre faktorer som inte går att kontrollera. Aktivitetsberövande beror alltså inte på en begränsning inom individens egen person (Whiteford, 2000; Whiteford, 2004).

Tidigare har många forskare fokuserat på den psykiska och fysiska hälsan hos flyktingar och inte berört betydelsen av meningsfulla och dagliga aktiviteter. Det har utförts mycket forskning på flyktingar i stort dock har könsspecifika skillnader inte lyfts fram tillräckligt (Hunt, 2008). Därför tycker vi det är viktigt att lyfta fram hur ankomsten till ett nytt land och en ny kultur kan inverka på kvinnor, då det skulle kunna innebära en omställning där

varken tillgång eller utrymme finns för att täcka behovet av att utföra, för dem, tidigare meningsfulla aktiviteter.

2. Syfte

Syftet med studien var att undersöka hur flyktingkvinnor och kvinnor med familjeanknytning upplever sina aktiviteter i det nya landet.

3. Metod

Kvalitativ forskning syftar till att klargöra ett fenomens karaktär eller egenskaper och söker primärt efter fenomenets innebörd eller mening (Widerberg, 2002). Kvalitativa undersökningar används för att skaffa en annan och djupare kunskap om ett ämne än vad som erhålls vid kvantitativa undersökningar (Patel & Davidson, 2003). Eftersom syftet med studien är att undersöka upplevelser av aktivitetsberövande hos flyktingkvinnor och kvinnor med familjeanknytning i Sverige har vi valt denna inriktning.

En induktiv ansats valdes för undersökningen då det innebär en förutsättningslös analys av texter, som bland annat kan vara baserade på människors erfarenheter och berättelser om sina upplevelser (Lundman & Hällgren-Graneheim, 2008). För att få en förståelse av vilka aktiviteter som var meningsfulla för deltagarna valdes en semi-strukturerad intervjuteknik. Enligt Kvale (1997) är det en bra metod för att få fram en dialog och möjlighet till att ställa följdfrågor. Öppna övergripande frågor ställdes (se Bilaga 1) vilka gav utrymme för en friare diskussion där deltagarna blev mindre styrda.

3.1 Urval

För att få en klargörelse av vem som faller under begreppet flykting kontaktades Migrationsverket. Enligt dem är inte kvinnor som kommit till Sverige på grund av giftermål flyktingar utan har statusen familjeanknytning. Dock har alla deltagare något gemensamt och det är att antingen är de själva flyktingar eller så är det någon i familjen som har flyktingstatus och kan inte återvända till sitt ursprungsland. Urvalet till studien bestod av flyktingkvinnor samt kvinnor med familjeanknytning där minst en familjemedlem hade flyktingstatus. Deltagarna bestod av 6 kvinnor som hade olika bakgrund och kom olika från länder samt var i olika åldrar. Gemensamt för kvinnorna var att alla var gifta och hade barn. En del av kvinnorna var förvärvsarbetande medan andra var mammalediga eller stannade hemma för att ta hand om sin familj. De inklusionskriterier som ansågs viktiga för undersökningen var att deltagarna skulle ha varit bosatta i Sverige sedan minst ett år tillbaka, de skulle kunna tala svenska i den mån att tolk inte var nödvändig, alla deltagare skulle vara över 18 år samt att vid familjeanknytning bör minst en familjemedlem inneha flyktingstatus. Urvalet utfördes av en kurator på en utvald familjecentral som varit i kontakt med deltagarna. Det utfördes ett strategiskt urval det vill säga ett urval som är sammansatt utifrån målsättning att materialet ska kunna belysa den problemställning som ska undersökas (Malterud, 2009).

3.2 Datainsamling

När frågor inför en intervju förbereds tas två aspekter i beaktande; dess grad av standardisering det vill säga det ansvar som lämnas till intervjuaren när det gäller frågornas utformning och inbördes ordning samt dess grad av strukturering det vill säga i vilken utsträckning frågorna är fria för intervjupersonen att tolka fritt beroende på sin egen inställning eller tidigare erfarenheter (Patel & Davidson, 2003). Enligt Patel & Davidson har intervjuer där man önskar göra en kvalitativ analys av resultaten både låg grad av standardisering samt strukturering. Vidare beskrivs grad av strukturering som vilket svarsutrymme som intervjupersonen får. En helt strukturerad intervju lämnar ett begränsat utrymme för intervjupersonen att svara och det går ofta att förutsäga vilka alternativa svar som är möjliga däremot ger en ostrukturerad intervju maximalt

svarsutrymme för intervjupersonen. I denna studie utfördes en intervju med semi-strukturerade frågor det vill säga huvudfrågorna var förberedda redan innan intervjutillfället men spelrum gavs för utvecklande fria frågor och därmed vidare svarsutrymme för intervjupersonerna under själva intervjun.

Brev om undersökningen delades ut till verksamhetschefen på familjecentralen, mellanhänderna samt ett antal kopior till deltagarna. Breven till deltagarna gavs till mellanhänderna för vidare distribution. Plats för intervjuerna erbjöds av kuratorn på familjecentralen och ägde rum i en lokal som inte var främmande för deltagarna. Kontakt med deltagarna hade tidigare tagits av mellanhanden där tid och plats för intervjun bokats. Intervjuerna tog ca 30-40 minuter och spelades in med deltagarens tillåtelse. Två av deltagarna hade med sig sina barn under intervjun. En av dem hade med sig sitt barn under hela intervjun. Den andra kvinnan hade med sig tre barn varvid det bestämdes att en av intervjuarna tog sig an uppgiften att passa dem medan den andra höll i intervjun. Under intervjuerna valdes att inte beröra begreppet aktivitetsberövad utan fokus lades på kvinnornas aktiviteter. Därför valdes att ställa frågor om vad deltagarna gör i Sverige alltså vilka aktiviteter de utför, vad de gjorde i ursprungslandet, vad som är meningsfullt för dem samt vad de saknar.

3.3 Procedur

Urvalet skedde i en stadsdel i en stad i södra Sverige. Där fick vi kontakt med en kurator samt två ytterligare mellanhänder på en familjecentral som hjälpte oss att få kontakt med deltagarna till studien. Kvinnorna som deltog i studien varierade i ålder och ursprung. De var alla gifta och hade familj. Några av kvinnorna hade arbete och hade arbetat i många år i Sverige. Intervjufrågorna provtestades på en kvinna med utländsk bakgrund men som inte var flykting eller hade någon familjeanknytning. Detta utfördes för att se om frågorna gav den informationen som önskades och om de var tillräckligt öppna för att kunna svara på syftet. Samtycke inhämtades via en samtyckesblankett som skickades ut till respondenterna tillsammans med en beskrivning av undersökningen. Deltagarna informerades om att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst utan att

ange orsak. Innan intervjun började delades huvudansvaret upp för vem som höll i intervjun och vem som skulle anteckna vad deltagaren berättade. Att anteckna trots att intervjun spelades in valdes att göra för att kunna gå tillbaka till intervjun om det skulle uppstå några oklarheter. Frågan ställdes även till deltagarna om det gick bra att de blev kontaktade om följdfrågor eller eventuella oklarheter skulle uppstå.

3.4 Databearbetning

Efter sista intervjutillfället delades intervjuerna upp då transkribering av intervjuerna påbörjades. För att säkerställa att informationen nått fram riktigt dubbelkollades den transkriberade texten. Syftet med att transkribera är att fånga upp informationen som sagts i en form som på bästa möjliga sätt representera det som intervjupersonen avsåg att meddela (Malterud, 2009). För att analysera textmassan som kommit fram efter transkriberingen användes en kvalitativ innehållsanalysmetod. Kvalitativ innehållsanalys fokuserar på tolkning av texter (Lundman & Hällgren Graneheim, 2008).

Efter att transkriberingen avslutats, läste författarna var för sig igenom alla intervjuer och det som var av intresse markerades. Författarna fortsatte sedan att gå igenom materialet gemensamt med att ta de utvalda meningarna ur sin kontext och bilda så kallade meningsenheter vilka senare kortades ner till koder genom att kondensera meningarna. Enligt Graneheim & Lundman (2004) är kondensation av meningsenheter den process då en mening kortas ner men där det centrala bevaras. Tillsammans diskuterade författarna hur meningsenheterna och koderna tolkats och hur de skulle grupperas. Därefter grupperades koderna in efter innebörd och delades in under olika kategorier. Tillsammans med handledaren diskuterades de slutgiltiga kategorierna fram. Dessa kategorier blev sedan underlag för analysen. Att skapa kategorier är ett kärndrag av kvalitativ innehållsanalys (Graneheim & Lundman, 2004).

3.4 Etiska överväganden

Att vara flykting innebär att man befinner sig i en utsatt position redan innan ankomsten till ett nytt land. Det kan även vara en utsatt grupp i det nya landet. Då deltagarna i studien inte tillhörde någon patientgrupp granskades studien separat istället för att skickas till Vårdvetenskapliga etiknämnden. Deltagarna informerades att medverkan var frivillig, kunde avbrytas när som helst samt att studien skulle redovisas så att ingen enskild person kan identifieras. Dessutom informerades deltagarna att efter kandidatuppsatsen examinerats kommer allt insamlat material förstöras.

4. Resultat

Utifrån intervjuerna delades analysen in i tre följande kategorier *Kulturella faktorer, Samhällsstrukturer* samt *Socialt kontaktnät.* Nedanför kommer kategorierna presenteras och förtydligas med utvalda citat. Citaten har skrivits om från sin ursprungliga form, dock har meningens innebörd bevarats. I följande text kommer flyktingkvinnorna och kvinnorna med familjeanknytning benämnas som deltagarna.

4.1 Kulturella faktorer

Denna kategori handlar om hur kulturen i det nya landet och i ursprungslandet inverkar på deltagarnas upplevelse av vad de kunde eller inte kunde göra.

4.1.1 Frihet

Att fly till ett nytt land kunde både innebära möjligheter eller begränsningar i aktivitetsutförandet för deltagarna. Några av deltagarna upplevde att det fanns många möjligheter att göra saker i ursprungslandet, jämfört med Sverige. En deltagare berättade att i hennes ursprungsland kunde kvinnor arbeta och ha självbestämmande men att det berodde på vilken bakgrund och miljö de kom ifrån. Vidare ansåg några deltagare att de

hade lika stor möjlighet att utföra aktiviteter i ursprungslandet som i Sverige. Vad som kunde utgöra en skillnad var att i vissa fall begränsades kvinnorna av landets kultur och traditioner. Kvinnorna upplevde att det då ofta handlade om att människors åsikter påverkade vilka aktiviteter de kunde utföra.

> *”…det finns saker som jag kan göra här men inte i mitt ursprungsland … ex klädsel, jag kan inte ha på mig samma kläder där som jag har här, eller jag kan inte gå ut själv som jag gör här. Många saker … det är män som står, de följer efter oss och börjar snacka och sådant. Det finns personer som säger kolla hon är inte en bra tjej hon går själv, hon har på sig sådana kläder. Till och med släktingar snackar även om tjejen inte har gjort något fel. Vi är människor, det är bara traditioner...”*

Vissa deltagare berättade att det kunde vara svårt att gå ut själva i sina ursprungsländer och ofta hade man sällskap av mamman eller gick man bara till vänner eller släktingar som bodde i närheten. De här deltagarna upplevde att de i Sverige hade större möjlighet att gå ut själva och till exempel handla eller promenera ute om kvällarna.

4.1.2 Tid

En begränsning som lyftes fram i en del intervjuer var att det fanns mindre tid till meningsfulla aktiviteter i Sverige. Det fanns många möjligheter till olika aktiviteter men tiden var begränsad. Detta hänvisade en del deltagare till att det var svårt att kombinera de långa arbetsdagarna, vardagssysslor, familj och studier med att hitta tid till sig själva.

> *”Men här finns möjligheter för allting. Man kan hitta på många olika aktiviteter, här finns faktiskt allt. Mer än i mitt ursprungsland… men man har inte tid för det. Det är tiden och den här arbetstiden som är lång som är ett hinder för att förverkliga sina önskningar… Så man går hem trött. Efter 8 timmars arbetsdag har man knappt tid till sina barn till sin familj... ”*

Somliga deltagare upplevde att tid att umgås med släkt, familj och vänner inte fanns i lika stor utsträckning som i ursprungslandet vilket de saknade. Att tiden inte räckte till

förklarade deltagarna med att de antingen var på grund av att de arbetade eller att de inte hade någon familj som kunde hjälpa dem med barnpassning eller andra hushållssysslor.

4.2 Samhällsstrukturer

Kategorin beskriver hur samhällsstrukturen i Sverige på olika sätt antingen upplevs hämmande eller främjande.

4.2.1 Utbildning/arbete

Något som upplevdes som hämmande var att de inte kunde utnyttja sina universitetsutbildningar i Sverige. De beskrev att de i så fall var tvungna att läsa om hela utbildningen här eftersom deras diplom inte accepterades av det svenska systemet. Det talades även om att när man kämpat hårt för sin utbildning var det svårt att ändra inriktning och söka ett jobb inom ett annat fält.

> *”… jag kunde inte jobba, eller mitt diplom accepterades inte här, att jobba som sjuksköterska eller lärare … Det är inte så bra att ha blivit färdig och tvingas att läsa om från början för att få en legitimation.”*

> *”…jag har inte lust att göra något. Till exempel, jag ville bli lärare men jag måste börja från noll. Jag läste där på universitet i två år men här måste jag läsa från början.”*

Samhällsstrukturen i Sverige kunde dock upplevas som främjande för deltagarna genom att de ansåg sig ha utvecklats som personer samt blivit mer självständiga här tack vare bland annat arbete. Även om en del talade om att de saknade sitt ursprungsland bodde de kvar på grund av att levnadssättet och samhällssystemet upplevdes som bättre ordnat i Sverige.

4.2.2 Boende

Några beskrev boendet i Sverige som hämmande då de bodde för många personer på en liten yta vilket de ej var vana vid från sina ursprungsländer. Lägenheterna har inte varit ett val för dem eftersom de försökt flytta men inte fått möjlighet till det. En deltagare

berättade att hon fått vänta i över två år och att hon ännu inte fått tag på en större lägenhet. Här nedan så illustreras hur en av deltagarna beskriver sin boendesituation.

> *”…jag har mycket problem här … min lägenhet den är liten ett rum, ett vardagsrum, jag har 3 barn, det är svårt … vi fick sova 5 pers i ett rum … svårt att få lägenhet dom säger alltid att det inte finns. Jag har tvingats att göra om vardagsrummet till sovrum för att vardagsrummet är större… i sovrummet som var litet sov mina barn på golvet … för det fanns ingen plats, vi sov hela familjen där i det rummet... Nu när jag har flyttat på vardagsrummet finns det mer plats för mina barn att sova och leka på… man måste göra så för jag kan inte vänta tills jag får en större lägenhet… nu trivs mina barn bättre och de är lugnare. Förr var de busiga och de skrek för rummet var för litet att leka i.”*

4.2.3 Socialt kontaktnät

Deltagarna kommer från kulturer där familjen och släkten utgör större delen av det sociala kontaktnätet. En av deltagarna har sin familj i Sverige och berättade att de hjälper henne ekonomiskt, känslomässigt samt med hennes barn. Majoriteten av deltagarna upplevde däremot att de saknar närheten till sin familj och att umgås med dem. De berättar att de skulle fått hjälp av släktingar och familj i hemlandet med att t.ex. ta hand om barnen. Här känner de sig ensamma och upplever det svårt att klara sig med barnen.

> *”… jag har tvillingar det är svårt att ta hand om dem själv jag har ingen mamma här inga systrar, jag har tvingats att resa till Irak till min familj där de hjälper mig…”*

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Syftet med studien var att undersöka upplevelser av aktivitetsberövande hos flyktingkvinnor och kvinnor med familjeanknytning i Sverige. Att de kvinnor som går under status familjeanknytning valts att representeras i denna uppsats berodde på att trots att kvinnorna inte erhållit status flykting begränsas ändå deras möjligheter att återvända till sitt ursprungsland på grund av olika omständigheter.

För att kunna svara på syftet var det av intresse att ta reda på deltagarnas bakgrund och hur deras aktiviteter sett ut i ursprungslandet, vilka aktiviteter som ansågs vara meningsfulla samt hur deras aktiviteter ser ut idag. Därför ansåg vi att en kvalitativ ansats passade bra. En ostrukturerad intervju ger maximalt svarsutrymme för intervjupersonen (Pater & Davidsson, 2003). Vi utförde en semistrukturerad intervjuteknik för att få en så heltäckande beskrivning som möjligt och för att ge utrymme för deltagarna att beskriva sina upplevelser utan att bli styrda av frågorna. Detta ansåg vi gav en fylligare beskrivning än vad en strukturerad intervjuteknik eller enkätstudie hade gett. Vid intervjuer kan man tänka sig att deltagarna upplever att de vill ge ett gott intryck och svarar därefter. En enkätstudie hade därför kunnat ge ärligare svar i undersökningen då deltagarna inte behövt träffa intervjupersonerna och där igenom uppleva större anonymitet. Dock hade vi riskerat att få ofullständigt eller felaktigt ifyllda enkäter då det inte hade kunnat ges möjlighet att omformulera eller förklara frågorna om de inte uppfattas korrekt.

Intervjuerna ägde rum i lokaler som var bekanta för deltagarna, detta gjordes för att skapa en trygghet med också för att etablera en professionalitet gentemot deltagarna.

Frågorna till intervjuguiden var egenkonstruerade vilket gjorde att vi fick svar på det som var av intresse för studien. Intervjufrågorna testades innan studien påbörjades. Båda

författarna medverkade under intervjuerna där en av oss höll i själva intervjun och den andra antecknade vad som sades. Att båda författarna befann sig i rummet när intervjuerna hölls var underlättande för oss då vi senare kunde diskutera vad som sagts och hur vi uppfattat deltagarnas beskrivning. Vi upplevde ej att deltagarna påverkades av faktumet att båda författarna satt i rummet. Däremot kan man tänka sig att det skulle kunna upplevas som hämmande och att det kunde varit en tryggare situation för deltagarna om det bara fanns en intervjuare i rummet.

Vid några av intervjutillfällena hade deltagarna med sig sina barn, barnen var inte i den ålder att de kunde uppfatta vad som sades dock utgjorde det en distraktion för deltagarna att se till sitt barn samtidigt som de svarade på intervjufrågorna. Vid ett tillfälle fick en av författarna gå ut med barnen medan den andra fortföljde intervjun. En annan aspekt som skulle kunna påverka resultatet av intervjun var att då deltagarna redan befinner sig i en utsatt situation som flyktingar i ett nytt land kunde vissa känna sig skyldig att säga att de upplevde sin situation som bättre i Sverige än i ursprungslandet. En bidragande faktor för detta kunde vara att båda författarna var Svenska samt att undersökningen gjordes under ett svenskt universitet.

Intervjuerna spelades in på band med hjälp av en diktafon. Under analyseringen av den inhämtade informationen transkriberades materialet från intervjuerna och lästes noga genom flera gånger. Det är viktigt att materialet noga genomgås för att kunna hitta teman och mönster i intervjuerna (Depoy & Gitlin, 1999). För att få en överblick av det insamlade materialet delades informationen in i olika kategorier. Dessa kategorier utgjordes av återkommande information från intervjuerna. Depoy & Gitlin menar att kategorier är viktiga för att analysen ska bli meningsfull och reliabel.

5.2 Resultatdiskussion

Personer som fråntas möjligheter att utföra meningsfulla aktiviteter på grund av yttre faktorer är aktivitetsberövade (Whiteford, 2000; Whiteford, 2004). En sådan yttre faktor kan vara den kultur eller samhällstruktur man befinner sig i. Att fly från ett land till ett

annat kunde, för deltagarna, innebära både möjligheter och begränsningar, dock var dessa upplevelser individuella. Vissa av deltagarna betonade att större frihet kunde upplevas i ursprungslandet och att de kände sig begränsade i det nya landet. Enligt de deltagarna berodde detta på att de inte kunde arbeta med det de utbildat sig till och att de inte hade sin familj att umgås med. De deltagare som upplevde att de hade större frihet i Sverige vad gällde möjligheter som utbildning, arbete samt att gå ut själva, beskrev att anledningen var att i ursprungslandet gavs ej utrymme för detta på grund av den begränsade ställning kvinnor traditionellt hade där. En annan aspekt kunde även vara vilken socioekonomisk bakgrund deltagarna kom ifrån. Om deltagarna till exempel hade levt ett välbärgat liv i ursprungslandet kunde detta bidra till upplevelsen av större frihet där än i Sverige där samma status kanske inte kunde upprätthållas.

En annan aspekt på hur kulturen kan vara aktivitetsberövande, är att det kan vara mer accepterat i vissa kulturer att kvinnor stannar hemma och tar hand om sina familjer än till exempel i Sverige. Vissa av deltagarna kunde känna en social och ekonomisk press att arbeta heltid och hade därför inte tid för det som de upplevde som meningsfullt.

Deltagarna berättade att i sina ursprungsländer hade de arbetat med det de utbildat sig till och uttryckte även en vilja om att arbeta med det i Sverige. Här skulle de behöva läsa nästan en utbildning till för att få arbeta inom sitt gebit vilket de flesta upplevde som hämmande och avskräckande vilket kan tolkas som att de är aktivitetsberövade i Sverige. Studien visade att även om det fanns många möjligheter till aktiviteter upplevde de flesta av deltagarna att tiden var begränsad efter flytten. De av deltagarna som arbetade upplevde det svårt att kombinera de långa arbetsdagarna med hemsysslor samt social tid med familj och vänner. Det finns studier som indikerar att speciellt arbetande mammors situation med både betalt och obetalt arbete kan ge symtom som kan ge effekt både på hälsan och välbefinnandet (Erlandsson, 2003). Det svenska arbetssystemet med fyrtio timmars arbetsvecka skapar en vardag som är aktivitetsberövande särkilt för arbetande mammor. Å andra sidan finns det en paradox i forskning kring kvinnors hälsa. Även om det finns många krav från både betalt och obetalt arbete är den positiva aspekten av att ha

både ett utmanande arbete och ett lyckligt familjeliv identifierat som nyckelfaktorer till hälsa (Erlandsson, 2003).

Deltagarna nämnde även vikten av sin familj och hur mycket de brukade hjälpa varandra i ursprungsländerna. Det kan ses som aktivitetsberövande för de deltagare som tvingats lämna sina familjer i sina ursprungsländer då det är yttre faktorer som påverkar att de inte kan umgås med familjen. För de deltagare som hade flytt till Sverige och lämnat kvar sin familj i ursprungslandet utgjorde detta en stor förlust och även en belastning när det gällde att ta hand om familjen och hushållssysslorna. Tidigare hade de haft tid att utföra meningsfulla aktiviteter med sin familj men också genom att de haft mer tid då alla hjälptes åt i familjen. Det talades inte om hur mycket männen i familjerna hjälpte till och om de hjälpte mer nu när kvinnorna hade flyttat från sina familjer. En av männen arbetade på kvällarna men det beskrevs inte om han gjorde något på dagen för att underlätta för sin hustru.

Något som upplevdes gynnande för deltagarna var den svenska samhällsstrukturen, deltagarna berättade att de själva var tvungna att till exempel gå till skatteförmedlingen, universitetet eller arbetsförmedlingen samt att själva fylla i olika ansökningar. Detta var något som tidigare gjorts av deltagarnas fäder. Tack vare detta upplevde deltagarna att de blivit mer självständiga. En ökad upplevelse av självständighet upplevdes även av de deltagare som hade arbeten. De kände sig inte lika ekonomiskt beroende av sin partner. För många av deltagarna upplevdes boendet som hämmande då de ofta bodde många personer på en liten yta. Ytan utgjorde en begränsning för deltagarna och de hade inte möjlighet att utföra de aktiviteter de upplevde som meningsfulla. Det kan tolkas som att deltagarna är aktivitetsberövade då de inte har någon möjlighet att flytta. Många av deltagarna står i bostadskö men får inte tillgång till en större lägenhet så fastighetsägaren säger att det inte finns några lägenheter att tillgå.

Slutsats

Av studien kan slutsats dras att flytten till ett nytt land kunde, vad gäller möjligheten att utföra meningsfulla aktiviteter, antingen vara gynnande eller hämmande. Men upplevelsen var individuell och berodde på vilken socioekonomisk eller kulturell bakgrund deltagarna hade. För somliga deltagare blev följden av flytten aktivitetsberövande på grund av samhällsstrukturen. För andra blev det aktivitetsgynnande på grund av att de ansåg att samhällsstrukturen i det nya landet hade en mer tillåtande norm dvs. de hade möjlighet att utföra de aktiviteter som var meningsfulla för dem.

Med denna studie vill vi belysa hur flytten till ett nytt land kan påverka en individs aktivitetsrepertoar. Vi vill även lyfta fram begreppet aktivitetsberövande samt bidra till de studier som redan finns idag inom ämnet då aktivitetsberövande är ett relativt nytt begrepp. Det hade varit intressant att uppmärksamma vad en arbetsterapeut hade kunnat göra för en grupp som denna, på individnivå så väl som samhällsnivå. Det hade även varit av intresse att göra en liknande studie på män med samma bakgrund för att se om det finns likheter eller skillnader i aktivitetsrepertoaren.

Referenser

Abrahamsson, A., Karjalainen, J. & Knutsson, C. (2005). *Humana Basala Strategier; Flyktingkvinnors hälsa och resurser i utvecklingen av närsjukvård* (Collaborative and intergrated approaches to health, 2005:4). Kristianstad: Högskolan i Kristianstad, institutionen för hälsovetenskap

Bughra, D. (2004). Migration and mental health. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 109,* 243-258

Christiansen, C.H., & Baum, C.M. (2005). *Occupational Therapy: Performance, Participation and Wellbeing.* Thorofare, NJ: SLACK Incorporated

Christiansen, C.H., & Baum, C.M. (2005). The Complexity of Human Occupation. In C.H. Cristiansen, C.M. Baum, & J. Bass-Haugen (Eds.), *Occupational Therapy: Performance, Participation and Wellbeing* (ss.3-24). Thorofare, NJ: SLACK Incorporated

Depoy, E., & Gitlin, L. N. (1999). *Forskning – en introuktion* (J. Hellberg övers.). Lund: Studentlitteratur.

Erlandsson, L-K. (2003). *Womens patterns of daily occupations:Characteristics and relationships to health and well-being.* Lund: Department of clinical neuroscience, division of occupational therapy. Lund university.

Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. (2005). *Etisk kod för arbetsterapeuter*.[Broschyr]. Nacka: FSA

Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today 24*, 105-112

Hack-Polay, D. (2009). Thematic Articles – Migrant´s Integration in Host Societies. Socialisation strategies of African refugees in the United Kingdom. *Journal of Identity and Migration Studies, 3*(1), 2-27

Hunt, L. (2008). Women Asylum Seekers and Refugees: Opportunities, Constraints and the Role of Agency. *Social Policy & Society, 7*(3), 281-292

Kielhofner, G. (2004). *Conceptual Foundations of Occupational Therapy* (3 ed.). Philadelphia: F. A. Davis Company.

Kristal-Andersson, B. (2001). *Att förstå flyktingar, invandrare och deras barn – en psykologisk modell.* Lund: Studentlitteratur

Lundman, B. & Hällgren Graneheim, U. (2008). Kvalitativ innehållsanalys. I M. Granskär, & B. Höglund-Nielsen (Red.), *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (ss. 159-172). Lund: Studentlitteratur

Malterud, K. (2009). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning.* Lund: Studentlitteratur

Migrationsverket. (U.Å). Ord och begrepp. Hämtad 7 september, 2009, från http://www.migrationsverket.se/

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur

Steindl, C., Winding, K. & Runge, U. (2008). Occupation and Participation in Everyday Life: Women´s Experiences of an Austrian Refugee Camp. *Journal of Occupational Science, 15*(1), 36-42.

Whalley Hammel, K.W. (2004). Dimensions of meaning in the occupations of daily life. *Canadian Journal of Occupational Therapy, 71*(5), 296-305.

Whiteford, G. (2000). Occupational Deprivation: Global Challenge in the New Millennium. *British Journal of occupational Therapy, 63*(5), 200-204.

Whiteford, G. (2004). Occupational Deprivation… In C.H. Christiansen, & E.A. Townsend (Eds.), *Introduction to Occupation: The art and science of living* (ss.?-??). Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken.* Lund: Studentlitteratur

Wilcock, A.A., Chelin, M., Hall, M., Hamley, N., Morrison, B., Scrivener, L., Townsend, M. & Treen, K. (1997). The relationship between occupational balance and health: A pilot study. *Occupational Therapy International, 4*(1), 17-30

Bilaga 1

Intervjuguide.

Bakgrundsfrågor:

Hur gammal är du?
Hur länge har du bott i Sverige?
Civilstatus, barn?

(**Ge exempel, berätta vidare, utveckla, förstår du vad jag menar? var det för känsligt för att svara på frågan?**)

- **Berätta hur en vanlig dag i ditt hemland kunde se ut för dig/ vad gjorde du för aktiviteter**?

(kan du tänka tillbaka till hur det var i din vardag när den var någorlunda fredlig)
(har du något minne om hur det var när du var trygg i ditt hemland)

Berätta en helt vanlig dag, börja från morgonen
Vad var betydelsefullt?
Fanns det något som du gjorde som var extra speciellt/meningsfullt för dig?

- **Berätta hur en vanlig dag kan se ut för dig idag**

Finns det några skillnader?
Vad kan det bero på?

- **Finns det något du skulle vilja göra som du inte gör idag?**

Finns det något du kunde göra i ditt hemland som du inte kan göra här?
Finns det något du kan göra här som du inte kunde gör i ditt hemland?
Varför tror du att du inte kan göra detta idag?
Läser du böcker, lyssnar på musik? Vad tycker du om att göra?

Var bor du?
I vilken typ av bostad bor ni/ hur bor ni?
Hur många bor ni där?
Vad finns i omgivningen? Mötesplatser, träffpunkter, öppenförskola.

(om vi upptäcker att det är något vi glömt fråga eller behöver få utvecklat, är det ok att vi tar kontakt med dig igen?)

INFORMATIONSBREV

2010-02-11 **Bilaga 2**

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Till ansvarig chef

Förfrågan om godkännande av studien ” En undersökning om hur flyktingkvinnor upplever sina aktiviteter i det nya landet.”

Syftet med studien är att undersöka om flyktingkvinnor är aktivitetsberövade. Aktivitetsberövande beskriver ett tillstånd där en person eller grupp berövas möjligheten att utföra de aktiviteter som för dem är meningsfulla eller nödvändiga pga. yttre omständigheter. Kvinnor och asylsökande är två grupper som benämns som aktivitetsberövande i litteraturen. Inom arbetsterapi finns det teorier om att människan av naturen är aktiv och att aktivitet inverkar på människans utveckling och hälsa.för att uppnå hälsa krävs en balans mellan fritid, arbete, vila och egenvård. Det finns ett behov av att sysselsätta sig med aktiviteter som är meningsfulla för varje individ. Därför vill vi undersöka hur flyktingkvinnors dagliga aktiviteter ser ut. Vi kommer att utföra en kvalitativ tvärsnittsstudie, med en semistrukturerad intervjuteknik. Frågorna kommer att beröra ämnen som; vilka aktiviteter de utfört hemlandet, vad de gör nu, vad de tycker om att göra och vad de skulle vilja göra. Kriterier för respondenter är flyktingkvinnor som bott i Sverige minst ett år, äldre än 18 år, talar svenska utan tolk. Beräknat antal för att genomföra studien är minst 6 personer. Vi erbjuder plats för intervju alternativt att deltagarna själva föreslår plats. Intervjun beräknas ta cirka 1-2 h och genomförs av Carolina De Maio och Caroline Åberg Palmai.

Kurator, XXX tillsammans med undertecknade kommer att informera respondenterna om studien. Samtycke inhämtas via en samtyckesblankett som skickas ut till respondenterna tillsammans med en beskrivning av undersökningen. Deltagandet är helt frivilligt och kan avbrytas när som helst utan att ange orsak. Insamlad information kommer att förvaras så att inga obehöriga kan ta del av den. Konfidentialitet och anonymitet garanteras och efter att arbetet har slutförts kommer materialet att förstöras.

Ansökan kommer att skickas till Vårdvetenskapliga etiknämnden (VEN) för rådgivande yttrande innan den planerade studien genomförs. Studien ingår som ett examensarbete i arbetsterapeutprogrammet.Om Du/ni har några frågor eller vill veta mer, ring eller skriv gärna till oss Carolina De Maio och Caroline Åberg Palmai eller till vår handledare Ragnhild Cederlund.

Med vänlig hälsning

Carolina De Maio
Hasselgatan 17
214 34 Malmö
Tfn: 0731-525797

e-post: carolina.de-maio.441@student.lu.se

Caroline Åberg Palmai
St. Gråbrödersgatan 3e
222 22 Lund
Tfn. 0736-540342
e-post:
caroline.aberg_palmai.356@student.lu.se

Ranghild Cederlund
Leg. Arbetsterapeut,
Dr. i Med Vet
Medicinska fakulteten
Lunds universitet
BMC F12, 221 84 Lund
Tel: 046-222 19 55
e-post:

Raghild.cederlund@med.lu.se

Blankett för godkännande

Titel på studien ”En undersökning om flyktingkvinnor är aktivitetsberövade”

Er anhållan

- ☐ Medgives
- ☐ Medgives ej

_____ _____
Ort Datum

_____
Underskrift

_____
Namn

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Institutionen för hälsa, vård och samhälle

INFORMATIONSBREV

2010-02-11

Information till undersökningsperson

Förfrågan om godkännande av studien ” En undersökning om hur flyktingkvinnor upplever sina aktiviteter i det nya landet.”

Du tillfrågas om deltagande i ovanstående studie.

Inom arbetsterapi finns det teorier om att människan av naturen är aktiv och att det krävs en balans mellan fritid, arbete, vila och egenvård. Det finns ett behov av att sysselsätta sig med aktiviteter som är meningsfulla för varje individ. Därför vill vi undersöka hur Era dagliga aktiviteter ser ut. Vi kommer att ställa frågor som; vad har Ni gjort för aktiviteter tidigare i hemlandet, vad gör Ni nu, vad tycker Ni om att göra och vad skulle Ni vilja göra.

Intervjun beräknas ta cirka 1-2 h och genomförs av Carolina De Maio och Caroline Åberg Palmai. Vi erbjuder plats för intervju alternativt att du själv föreslår plats.

Med Din tillåtelse vill vi gärna spela in intervjun på band. Inspelningen kommer att förvaras inlåst så att ingen obehörig kan ta del av den. Efter att arbetet har slutförts kommer materialet att förstöras.

Deltagandet är helt frivilligt och Du kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak eller med några konsekvenser för Din kontakt med Familjecentralen Solstrålen. Resultatet av vår studie kommer att redovisas så att Du inte kan identifieras.

Om Du vill delta ber vi Dig underteckna talongen och skickar tillbaka den i bifogade svarskuvert inom 1 vecka.

Studien ingår som ett examensarbete i Arbetsterapeutprogrammet.

Om Du har några frågor eller vill veta mer, ring eller skriv gärna till oss, vår handledare Ragnhild Cederlund.

Med vänlig hälsning

Carolina De Maio
Hasselgatan 17
214 34 Malmö
Tfn: 0731-525797

e-post: carolina.de-maio.441@student.lu.se

Caroline Åberg Palmai
St. Gråbrödersgatan 3e
222 22 Lund
Tfn. 0736-540342
e-post:
caroline.aberg_palmai.356@student.lu.se

Ranghild Cederlund
Leg. Arbetsterapeut,
Dr. i Med Vet
Medicinska fakulteten
Lunds universitet
BMC F12, 221 84 Lund
Tel: 046-222 19 55
e-post:
Raghild.cederlund@med.lu.se

Samtyckesblankett

Jag har tagit del av informationen om ”Titel på studien”

Jag har också tagit del av informationen att deltagandet är frivilligt och att jag kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak eller med några konsekvenser för min behandling.

Härmed ger jag mitt samtycke till att bli intervjuad och att intervjun spelas in på band.

Underskrift av undersökningsperson	*Underskrift av student*
_____	_____
Ort, datum	Ort, datum
_____	_____
Underskrift	Underskrift
_____	_____
Telefonnummer	Telefonnummer